

ZBS | Združenje bank Slovenije

Projekt SEPA

NACIONALNI PLAN

– SEPA GOTOVINA

Prva verzija: leto 2008

Posodobljene verzije:

- leto 2010 (potrjena na 33. seji Odbora za plačilni promet 8.9.2010)

- leto 2011 (potrjena na 5. seji Odbora za plačilni promet 8.12.2011)

KAZALO

1. DENARNI TOK V SLOVENIJI – BISTVENI POUKARKI	3
1.1 PRIMARNA EMISIJA GOTOVINE	3
1.2 SEKUNDARNA EMISIJA GOTOVINE	4
2. DENARNI CIKEL – UDELEŽENCI IN NJIHOVE VLOGE.....	5
2.1 UDELEŽENCI V GOTOVINSKEM POSLOVANJU	5
2.2 ZADNJA TRŽNA RAZVOJNA DOGAJANJA.....	6
2.3 STATISTIKA.....	6
2.2.1. <i>Obseg izdane gotovine v obtoku na prebivalca in kot del BDP</i>	6
2.2.2. <i>Vrednost bankovcev in kovancev v obtoku</i>	6
2.2.3. <i>Delež gotovine v posameznih distribucijskih kanalih</i>	7
2.2.4. <i>Delež gotovine v celotnem obsegu opravljenih plačil</i>	7
3 ELEMENTI OKVIRJA SECA	8
3.1 PODROČJA ZA POENOTENJE NAČEL IN POSTOPKOV	8
3.1.1. <i>Osnovni procesi pri gotovinskem poslovanju – oskrbovalna veriga gotovine</i>	8
3.1.2. <i>Hramba, varovanje in zavarovanje gotovine</i>	8
3.1.3. <i>Možnost dostopa do storitev CB preko državnih meja</i>	8
3.1.4. <i>Možnost pologa oz. dviga nepopolnih svežnjev bankovcev (velja za depotne banke)</i>	8
3.1.5. <i>Sprotna, on-line povezava med BS in depotnimi bankami za naročanje gotovine in ugotavljanje razlik pri prevzemu gotovine, ponaredkov</i>	8
3.1.6. <i>Stabilnost informacijskega sistema</i>	9
3.2 USKLAJEVANJE VRSTE POGOJEV POSLOVANJA NCB	9
3.2.1. <i>Minimalna in maksimalna pravila knjiženja v dobro/bremenitve</i>	9
3.2.2. <i>Politika preverjanja pristnosti evrobankovcev</i>	9
3.2.3. <i>Kontrola kvalitete evrobankovcev</i>	9
3.2.4. <i>Kazni v pogodbenih odnosih z depotnimi bankami</i>	9
3.2.5. <i>Predlagana področja poenotenja na ravni Evrosistema</i>	9
4 UČINKOVITOST OBDELAVE GOTOVINE V GOTOVINSKI VERIGI.....	10
4.1 SKRAJŠANJE POTI GOTOVINE OZIROMA VERIGE NA PODROČJU PREVOZOV, SORTIRANJA, HRAMBE S ČIM MANJ POSREDNIKI	10
4.2 VZDRŽEVANJE VISOKE KAKOVOSTI GOTOVINE V OBTOKU	10
4.2.1. <i>Zagotavljanje kakovosti gotovine v obtoku</i>	11
4.2.2. <i>Aktivnosti na področju boja proti ponaredkom (bankovci, kovanci)</i>	11
4.2.3. <i>Poročanje podatkov o preverjanju pristnosti in primernosti evrobankovcev</i>	12
4.2.4. <i>Zavedanje o stroških poslovanja z gotovino</i>	12
4.2.5. <i>Izobraževanje strank na temo prepoznavanja ponaredkov</i>	13
4.2.6. <i>Zaščita bankovcev - poročilo o napravah za zaščito evrobankovcev (npr. obarvani bankovci, transport gotovine)</i>	13
4.2.7. <i>Pričakovane spremembe</i>	13

1. DENARNI TOK V SLOVENIJI – BISTVENI Poudarki

Evro je v Sloveniji postal zakonito plačilno sredstvo 1. januarja 2007. Pravočasna predhodna dobava evrogotovine s strani centralne banke - Banke Slovenije (v nadaljevanju: BS) se je pričela konec leta 2006 in je logistično olajšala nemoteno zamenjavo gotovine. Predhodna dobava bankovcev poslovnim bankam se je začela decembra 2006, predhodna dobava kovancev pa septembra 2006. Zamenjava gotovine je potekala hitro in uspešno.

V nadaljevanju je naveden razvoj uspešnega sistema distribucije gotovine v Sloveniji.

1.1 Primarna emisija gotovine

Z reformo plačilnih sistemov v Sloveniji so slovenske poslovne banke postale osrednji akterji pri poslovanju z gotovino. Od ukinitve Agencije za plačilni promet v letu 1999 se koncept distribucije gotovine (bankovcev) v Sloveniji uspešno izvaja preko depojev, ki so locirani v petih poslovnih bankah, oskrba s kovanci pa poteka preko trezorja kovancev centralne banke.

Prednosti obstoječega načina sta predvsem:

- ekonomičnost obdelave gotovine in
- racionalizacija poslovanja.

a) Distribucija kovancev v okviru poslovanja trezorja kovancev BS

V trezorju kovancev BS se izvaja grosistični del distribucije kovancev. BS od kovnice prevzame kovance na paletah in jih shrani, bankam pa izdaja kovance v originalno pakirani transportni embalaži kovnice. Na tak način odpadejo vmesni prevozi in prelaganja, poslovanje je racionalizirano. Na lokaciji trezorja je zagotovljeno ustrezno varovanje (fizično varovanje, visoka stopnja mehanske zaščite, protivlomni in protipožarni sistemi, interni TV nadzor) in zavarovanje hranjenih vrednosti. Transport kovancev od trezorja BS do poslovnih bank zagotavljajo banke.

b) Distribucija bankovcev v okviru poslovanja depojev bankovcev

Osnovna točka sistema distribucije bankovcev je trezor centralne banke, kjer poteka hranjenje in sortiranje bankovcev za potrebe vzdrževanja kvalitete in obsega bankovcev v obtoku za področje celotne države, regionalno pa distribucija z bankovci poteka preko depojev.

BS je v letu 1999 namreč povabila poslovne banke k predložitvi ponudb za depozitarja, ki upravlja z depojem bankovcev BS. Banke je seznanila z gradivi, ki so določala nov način distribucije gotovine (bankovcev) v državi. Banke, ki so bile izbrane za depozitarja in so s centralno banko sklenile pogodbo o poslovanju depojev, so morale zadostiti kriterijem, kot so:

- kreditna ocena posamezne banke,
- tehnični kriteriji (prometna dostopnost, ureditev varovanja),
- zavarovanje vrednosti v depoju v višini trezorskega maksimuma,
- vodstveni nadzor depozitarja.

V slovenskem bančnem prostoru deluje pet depojev bankovcev BS, ki poslujejo v okviru trezorskega maksimuma. Prevoze gotovine na relaciji BS – depo zagotavlja banka depozitar. Vse transakcije, ki jih depozitar izvaja, so neposredne (*on-line*) povezane z deponentom (centralno banko) preko aplikacije za depotno poslovanje. Na ta način se lahko v vsakem trenutku spremlja stanje posameznega depoja, omogočen je tudi vpogled v vsako posamezno izvedeno transakcijo.

Pred izvedbo dviga gotovine iz depoja bankovcev, depozitar zagotovi kritje v višini dvignjene gotovine in pridobi od centralne banke odobritev dviga. Tudi v primeru pologa gotovine mora depozitar pridobiti odobritev centralne banke za polog bankovcev v depo. Centralna banka nakaže denar na depozitarjev račun v višini položene gotovine v roku 10 minut od trenutka pologa gotovine v depo.

Zavarovanje bankovcev v depoju je po pogodbi dolžan urediti depozitar in sicer za primer vloma, bankovce zavaruje v višini trezorskega maksimuma, za primer požara, izliva vode in poplave pa v višini izdelavnih stroškov bankovcev. Za upravljanje depoja centralna banka banki kvartalno plača nadomestilo.

Depozitar izvaja tudi varovanje depoja in sicer tako, da bankovce hrani ločeno od svoje gotovine. Pri tem depozitar zagotavlja ustrezne organizacijske, kadrovske in tehnične postopke in ukrepe.

1.2 Sekundarna emisija gotovine

Poslovne banke izdajajo gotovino v obtok preko bančnih okenc (bankovci in kovanci) ter preko bankomatov. V zadnjem obdobju najpomembnejši kanal oskrbe prebivalstva z bankovci predstavljajo bankomati. V mesecu juliju 2010 je bilo v Sloveniji v uporabi 1814 bankomatov, na posameznem bankomatu je bilo opravljenih 33.622 transakcij.

Oskrba bančnih poslovalnic in bankomatov, ki so locirani v poslovalnicah, se izvaja praviloma dnevno, ob upoštevanju višine blagajniških maksimumov. Frekvenca oskrbe dislociranih bankomatov je lahko redna dnevna ali na daljša obdobja, odvisno od lokacije in obremenjenosti bankomata.

Banke hranijo gotovino v varovanih (tehnično varovanje in video nadzor) hraniščih ob dodatnem zavarovanju gotovine (za primer roba, vloma, požara in posledic naravnih nesreč) v skladu s poslovno politiko banke. V vseh fazah poslovanja z gotovino banke zagotavljajo primernost in pristnost gotovine v obtoku z izločanjem poškodovane in obrabljene gotovine ter ponaredkov. Poškodovana gotovina se sproti izloča iz obtoka in vrača v BS, ponaredke pa se predaja policiji v nadaljnji postopek.

Poleg fizičnih oseb banke opravljajo še gotovinsko poslovanje s pravnimi osebami. Največji delež predstavlja obseg oddane gotovine preko iztržkov (na bančnem okencu, bankomatu oz. dnevno-nočnem trezorju). Pravne osebe vizualno sortirajo gotovino in jo izločajo iz obtoka tako, da slabe bankovce menjajo za dobre v poslovnih bankah.

Prevoz gotovine in oskrbo bankomatov oz. bančnih poslovalnic skladno z veljavno zakonodajo opravljajo družbe, ki so pridobile licenco za prevoz in varovanje denarja ter vrednostnih pošiljk. V bančnem poslovanju je zagotovljena ustrezna stopnja varovanja ljudi in premoženja.

2. DENARNI CIKEL – UDELEŽENCI IN NJIHOVE VLOGE

2.1 Udeleženci v gotovinskem poslovanju

Slovenija je del Evrosistema od 1.1.2007.

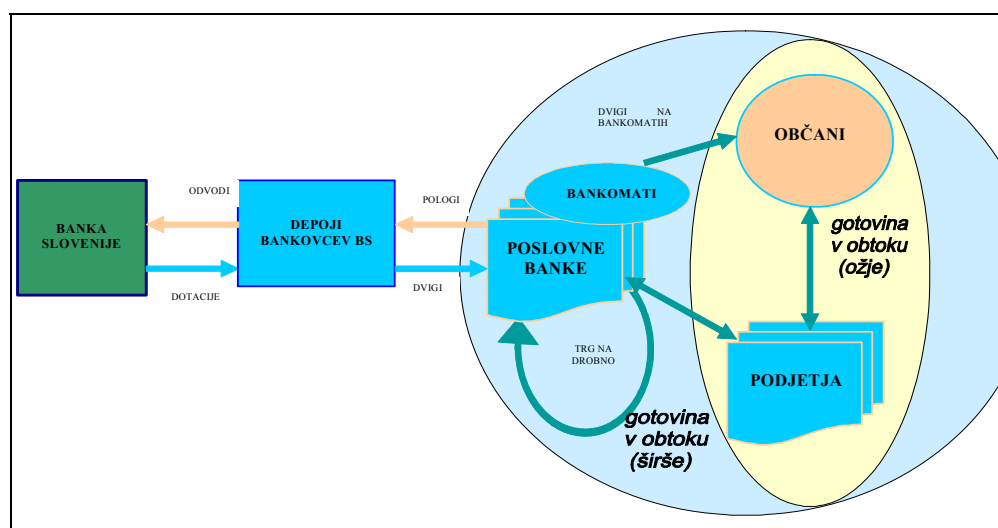
V gotovinski obtok v Sloveniji so vključeni: BS, depotne banke, poslovne banke, varnostna podjetja za prevoz gotovine, podjetja in prebivalstvo (glej sliko 1).

Oskrba z bankovci v Sloveniji poteka preko depotnih bank oz. depojev (NHTO sistem – 'Notes-Helds-To-Order'). Od leta 2004 deluje v Sloveniji pet depojev bankovcev BS v okviru petih poslovnih bank-depozitarjev, in sicer: Banka Celje d.d., Banka Koper d.d., Gorenjska banka d.d., Nova Ljubljanska banka d.d. in ter Nova kreditna banka Maribor d.d. Depoji so namenjeni izključno oskrbi poslovnih bank in hranilnic z bankovci, banke pa jih uporabljajo kot neposredni ali posredni uporabniki. Bankovci v depozitu so v lasti BS in kot taki predstavljajo gotovino (bankovce), ki ni v obtoku.

Gotovinski centri so locirani v poslovnih (depotnih) bankah in ne v podjetjih za transport gotovine ('CIT=Cash-In-Transit') podjetjih. V Sloveniji sta pri oskrbi RS z evrogotovino ključni poleg BS še največji banki, to sta Nova Ljubljanska banka d.d. in Nova kreditna banka Maribor d.d., ki z gotovino oskrbujeta tudi ostale manjše poslovne banke in hranilnice.

Oskrba s kovanci je zaradi racionalnosti oskrbe organizirana z enega mesta in ločeno od oskrbe z bankovci. Od leta 1999 deluje hranišče kovancev v Škofji Loki, s čimer je dosežena organizacijska, tehnična, logistična in varnostna posodobitev poslovanja s kovanci. Izrazita enosmernost toka kovancev, to je dajanje v obtok, ki je veljala za toolarske kovance, se je s prevzemom evra prenehala, saj imajo evrski kovanci višjo nominalno vrednost, zato se tudi ti vračajo v BS.

Slika 1: Prikaz gotovinskega obtoka v Sloveniji

2.2 Zadnja tržna razvojna dogajanja

Oskrba z gotovino je v Sloveniji še vedno organizirana v okviru NHTO ('Notes-Held-To-Order Scheme') sistema iz leta 1999. Na tem področju se v prihodnosti pričakujejo določene spremembe, predvsem v smislu racionalizacije oskrbe RS z gotovino (zmanjšanje števila depotnih bank, ukinitvev nadomestila za upravljanje depojev ter proučitev morebitnega povečanja trezorskega maksimuma).

2.3 Statistika

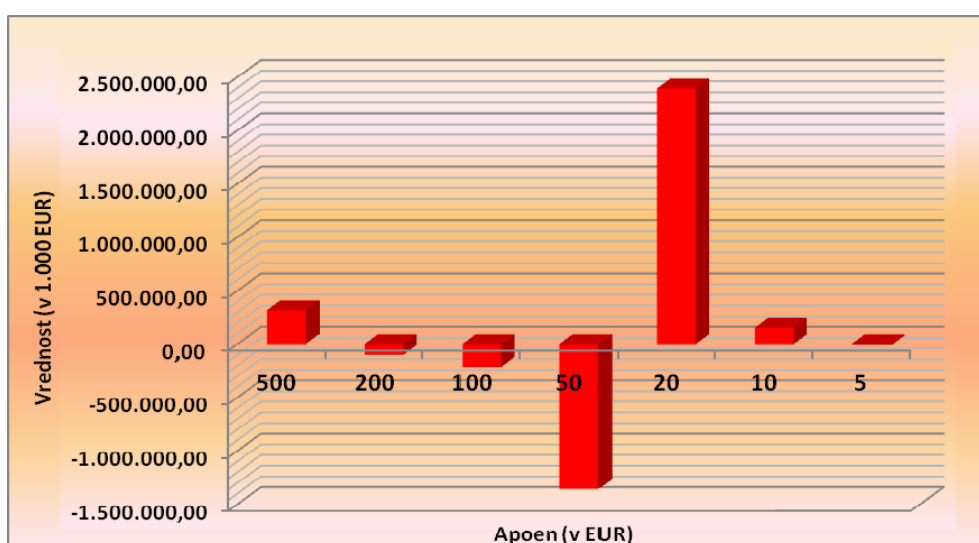
2.2.1. Obseg izdane gotovine v obtoku na prebivalca in kot del BDP

Ob koncu leta 2010 je bilo v državi okoli 2 mio prebivalcev, BDP je znašal 35,4 mrd EUR, v obtok je bilo izdanih neto 52 evrobankovcev na prebivalca (oz. 583 EUR na prebivalca) in v primeru kovancev 87 kosov kovancev (oz. 23 EUR na prebivalca).

2.2.2. Vrednost bankovcev in kovancev v obtoku

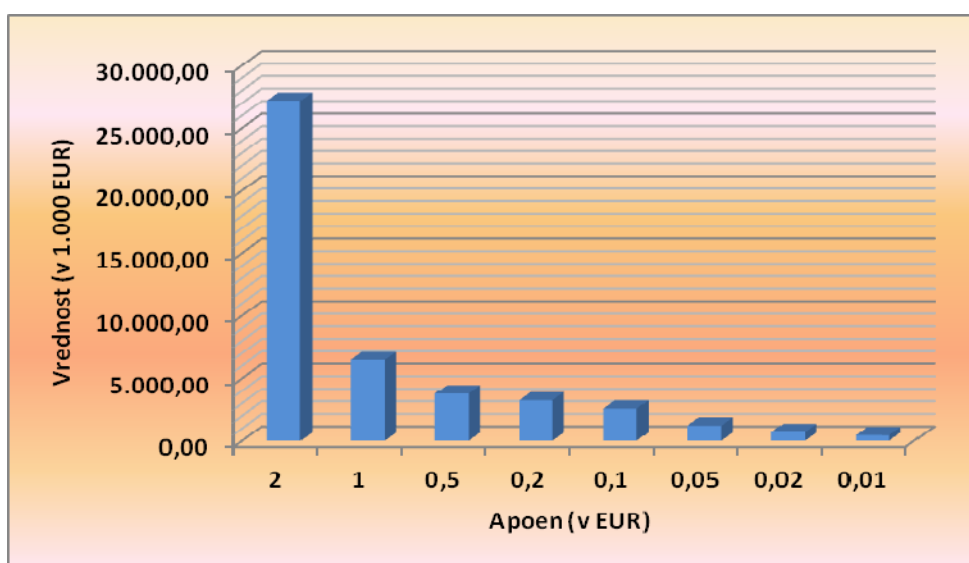
Banka Slovenije je v štirih letih po prevzemu evra v obtok neto izdala 1.211,41 mio EUR evrogotovine, od tega 1.165,82 mio EUR bankovcev (103,2 mio kosov) in 45,59 mio EUR kovancev (173,2 mio kosov). Od navedenega je količinsko najpogostejši evrobankovec apoen za 20 EUR (119,6 mio kosov), sledi mu apoen za 10 EUR (14,8 mio kosov) ter apoen za 500 EUR (0,6 mio kosov). Apoeni za 200, 100, 50 in 5 EUR so beležili negativno neto izdajo, kar pomeni, da je bilo več bankovcev tega apoena vrnjenih v Banko Slovenije, kot pa izdanih v obtok. Količinsko najpogostejši apoen kovancev, ki ga je izdala BS v obtok, je apoen za 1 evrocent (44,3 mio kosov) in za 2 evrocena (35,0 mio kosov). Količinsko najmanjši delež predstavlja apoen za 1 EUR (6,4 mio kosov).

Slika 2: Vrednostna struktura evrobankovcev neto izdanih v obtok na dan 31. 12. 2010

Vir: BS

Slika 3: Vrednostna struktura evrokovancev neto izdanih v obtok na dan 31. 12. 2010

Vir: BS

2.2.3. Delež gotovine v posameznih distribucijskih kanalih

V Sloveniji ne vodimo statistike o uporabi gotovine preko različnih distribucijskih kanalov.

2.2.4. Delež gotovine v celotnem obsegu opravljenih plačil

Na nivoju Slovenije ne vodimo skupne statistike o številu in vsoti vseh izplačil, kot tudi ne izplačil preko blagajniških okenc.

2.2.5. Drugo

/

3 ELEMENTI OKVIRJA SECA

3.1 Področja za poenotenje načel in postopkov

3.1.1. Osnovni procesi pri gotovinskem poslovanju – oskrbovalna veriga gotovine

Na osnovi izdelane primerjalne (GAP) analize ugotavljamo, da imamo v Sloveniji na področju gotovinskega poslovanja ustrezno pravno osnovo (podzakonski akt – pravilnik o načinu prevoza in varovanja denarja in drugih vrednostnih pošiljk) sprejeto za izvajanje prevozov gotovine, kar predstavlja dodatno opcijsko storitev ('AOS= *Additional Optional Services*').

V nadaljevanju pa navajamo področja osnovnih procesov pri gotovinskem poslovanju, ki v Sloveniji z vidika pravnih podlag oz. predpisov še niso ustrezno oz. natančno urejena in je zato potrebno definirati potrebne aktivnosti in nosilce za njihovo izvedbo.

3.1.2. Hramba, varovanje in zavarovanje gotovine

Na področju hrambe gotovine banke upoštevajo splošne pogoje zavarovalnic, ki premijske stavke za zavarovanje gotovine pogojujejo z vrsto hranišča in nivojem zaščite (stopnjo varovanja). Varovanje gotovine se izvaja v vseh fazah poslovnega procesa v skladu z veljavnimi predpisi, pravilniki in internimi navodili oz. v skladu s pogoji o zavarovanju gotovine. Do roka je bil ažuriran dokument "Minimalne zahteve in priporočila varovanja bank in bančnega poslovanja".

3.1.3. Možnost dostopa do storitev CB preko državnih meja

Zahteva SECA:

- poslovne banke morajo imeti možnost brezplačne oskrbe z gotovino pri katerikoli centralni banki v okviru Evrosistema

Stanje v Sloveniji:

- ena poslovna banka (Nova KBM d.d.) se pri tuji centralni banki (OeNB) dogovarja za odprtje računa, vendar tudi v tem primeru ne gre za dejansko oskrbo z evrogotovino. Glavni zaviralni dejavniki za oskrbo z gotovino pri drugih NCB so povezani z različnimi nacionalnimi predpisi, ki urejajo prevoz gotovine, vključno z uporabo strelnega orožja med prevozi gotovine.

3.1.4. Možnost pologa oz. dviga nepopolnih svežnjev bankovcev (velja za depotne banke)

Depotne banke lahko v depo polagajo in iz depoja dvigajo le cele svežnje. Izjema so evrobankovci večjih apoenov (€50, €100, €200 in €500), ki jih banke lahko na osnovi Navodila za poslovanje depojev evrobankovcev BS polagajo oz. dvigajo v zavitkih po 100 kosov. To lahko definiramo kot AOS.

3.1.5. Sprotna, on-line povezava med BS in depotnimi bankami za naročanje gotovine in ugotavljanje razlik pri prevzemu gotovine, ponaredkov

Aplikacija za depotno poslovanje BS ima neposredno (*on-line*) povezavo z depotnimi bankami za naročilo, odvod ter spremljanje stanja v depojih (aplikacija BS-net in DBS).

Razlike se ugotavljajo skladno z Uporabniškim priročnikom BS za poslovanje depojev evrobankovcev BS.

Za gotovinsko poslovanje je uvedena elektronska komunikacija med BS in bankami, kar omogoča učinkovitejše gotovinske storitve in nižje stroške. BS bo še vedno imela možnost uporabljati dodatne alternativne standarde na nacionalni ravni. Celotno izvajanje v vseh državah članicah Evrosistema je bilo načrtovano do konca leta 2009 (po potrditvi s strani Sveta ECB). BS je uvedla elektronsko komunikacijo z bankami že v maju 2009.

3.1.6 Stabilnost informacijskega sistema

Aplikacija DBS in BS-net, kot povezava med BS in depotnimi bankami, deluje brez težav. Do izpadov informacijskega sistema ne prihaja, sistem torej deluje stabilno.

3.2 Usklajevanje vrste pogojev poslovanja NCB

3.2.1 Minimalna in maksimalna pravila knjiženja v dobro/bremenitve

Banka Slovenije na področju pravil kreditiranja oz. bremenitve izvaja knjiženje na isti dan, ko se izvede tudi dejanski gotovinski tok. Ker temu ni tako v vseh državah Evrosistema, se razmišlja o poenotenju omenjenih pravil na ravni Evrosistema. Poleg same časovne dimenzije pa se razmišlja tudi o možnosti predčasnega/odloženega knjiženja v dobro in breme (npr. pri nočnih depozitih).

3.2.2 Politika preverjanja pristnosti evrobankovcev

Politika preverjanja pristnosti evrobankovcev je določena na ravni Evrosistema in se skladno s to politiko tudi preverja. Za kreditne institucije in ostale profesionalne uporabnike gotovine je ta politika določena s Sklepom o recikliranju evrobankovcev.

3.2.3 Kontrola kvalitete evrobankovcev

Kontrola kvalitete gotovine v obtoku se preverja na ravni Evrosistema. Vsaka država mora v ta namen pripraviti vzorce bankovcev iz obtoka, na podlagi katerih se opravi preverjanje kakovosti bankovcev v obtoku po enotni metodologiji Evrosistema. Poleg tega se na ravni Evrosistema vsako drugo leto opravi še anketa o kvaliteti bankovcev v obtoku.

3.2.4 Kazni v pogodbenih odnosih z depotnimi bankami

Banka Slovenije opredeljuje svoje kazni v pogodbenih odnosih z depotnimi bankami in na podlagi Zakona o bančništvu (ZBan-1).

3.2.5 Predlagana področja poenotenja na ravni Evrosistema

Na ravni Evrosistema so bila določena področja, ki so se oz. se bodo poenotila v prihodnosti. Ti procesi na ravni Evrosistema so: pologi in dvigi bankovcev ne glede na to, kako so obrnjeni, skupni standardi pakiranja, izvajanje oddaljenega dostopa do gotovinskih storitev NCB, sprejemanje deponiranja kovancev pri okencih NCB v skladu s sprejeto politiko provizij, podaljšanje delovnega časa NCB.

4 UČINKOVITOST OBDELAVE GOTOVINE V GOTOVINSKI VERIGI

4.1 Skrajšanje poti gotovine oziroma verige na področju prevozov, sortiranja, hrambe s čim manj posredniki

Pot gotovine se učinkovito skrajša ob naslednjih pogojih:

- obstoj t.i. gotovinskih (*cash*) centrov - depotnih bank.
- možnost pakiranja primerne in neprimerne gotovine skupaj,
- poenotenje pakiranja,
- enkratno sortiranje gotovine (možnost sortiranja vseh apoenov bankovcev hkrati in ne glede na to kako so obrnjeni).

Sistem oskrbe z gotovino v Sloveniji se izvaja preko depotnih bank, ki kot depotni centri ustrezno opravljajo vlogo Gotovinskih (*cash*) centrov ter izvajajo storitve gotovinskega poslovanja za ostale poslovne banke.

Na ravni Evrosistema je bila ustanovljena posebna skupina, ki se ukvarja z vprašanjem poenotenja pakiranja evrobankovcev.

4.1.1 Zadnja dogajanja

Banka Slovenije se, v sodelovanju s poslovnimi bankami, zavzema za učinkovitejše procesiranje gotovine na nivoju Slovenije, s poudarkom, da se gotovino procesira zgolj enkrat in da se v čim večji meri odpravi večkratno procesiranje gotovine. Glede tehničnih izboljšav procesiranja pa Banka Slovenije sodeluje v okviru Evrosistema in o morebitnih izsledkih obvešča tudi poslovne banke.

4.1.2 Pobude, predlogi

Na ravni Slovenije bi bilo potrebno pripraviti model učinkovite obdelave gotovine v gotovinski verigi. Model bi temeljil na funkciji minimiziranja skupnih stroškov. Pričakujemo, da bodo rezultati modeliranja potrdili hipotezo o prevelikem številu depotnih bank. Prav tako bi morali istočasno ukiniti nadomestilo za upravljanje depojev in proučiti morebitno povečanje trezorskega maksimuma.

4.2 Vzdrževanje visoke kakovosti gotovine v obtoku

Kakovost bankovcev v obtoku je potrebno ohranjati na visoki ravni, da jih splošna javnost sprejema kot zaupanja vredno plačilno sredstvo. Izrabljene ali poškodovane bankovce je potrebno umakniti iz obtoka in jih nadomestiti z novimi, uporabnimi bankovci. Za zagotavljanje visoke kvalitete bankovcev v obtoku je potrebno ravnati v skladu s Sklepom o preverjanju pristnosti in primernosti evrobankovcev (Uradni list RS št.103/2010 z dne 21.12.2010).

Enotna pravila so določena na ravni Evrosistema.

Sklep o preverjanju pristnosti in primernosti evrobankovcev uporabljajo kreditne institucije (banke in hranilnice) in ostali profesionalni uporabniki gotovine.

4.2.1 Zagotavljanje kakovosti gotovine v obtoku

- izločitev poškodovane gotovine

Centralna banka zagotavlja kvalitetno gotovino za depotne banke. Nadalje so tudi poslovne banke dolžne skrbeti za kakovost gotovine na osnovi Sklepa o preverjanju pristnosti in primernosti evrobankovcev ter njihovem ponovnem dajanju v obtok.

V okviru implementacije tega sklepa BS banke v bančnih avtomatih že uporabljajo le bankovce, ki so obdelani na napravah, ki jih je predhodno testirala NCB in so vključene na seznam uspešno testiranih naprav na spletni strani ECB.

Od 01.01.2012 bo začela veljati *Uredba (EU) št.1210/2010, z dne 15.12.2010 o preverjanju pristnosti eurokovancev in ravnanju z eurokovanci neprimernimi za obtok*, ki jo bodo morale upoštevati finančne institucije in preverjati pristnost eurokovancev, ki jih bodo prejele in nameravale dajati v obtok, (Uradni list. Št.77/2011 z dne 03.10.2011).

4.2.2 Aktivnosti na področju boja proti ponaredkom (bankovci, kovanci)

V okviru temeljne aktivnosti na področju preprečevanja ponarejanja evrogotovine, ki jih opravlja Nacionalni center za ponaredke (NCC) v BS, je tudi informiranje in obveščanje strokovne javnosti o ponaredkih.

BS v ta namen bankam posreduje informacijo o ponarejanju gotovine v posameznem letu. Poročilo posreduje Združenju bank Slovenije, Gospodarski zbornici Slovenije, Trgovinski zbornici Slovenije, Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije, Ministrstvu za notranje zadeve ter ostalim zainteresiranim subjektom.

Kakovost in pristnost evrogotovine v obtoku je potrebno ohranjati na visoki ravni, da jo splošna javnost sprejema kot zaupanja vredno plačilno sredstvo in je mogoče evrogotovino brez težav uporabiti v prodajnih avtomatih.

SECA zahteva, da:

- je uporaba gotovine za komitente varna,
- poteka izmenjava informacij med bankami in centralno banko,
- se upoštevajo aktualna pravila za preverjanje pristnosti evrobankovcev in kovancev.

Stanje v Sloveniji:

- tehnična opremljenost bank s števnimi stroji z evrodetekcijo,
- izobraževanje blagajnikov za prepoznavanje ponaredkov.

Banke so opremljene s števnimi stroji z evrodetekcijami, kar omogoča preverjanje pristnosti in primernosti gotovine v vseh fazah gotovinskega poslovanja. Blagajniki in trezorci se udeležujejo izobraževanja za prepoznavanje ponaredkov in znanja periodično obnavljajo (zaradi izdaje novih bankovcev z novimi zaščitnimi elementi). Skladno s Sklepom BS o preverjanju pristnosti in primernosti evrobankovcev ter njihovem ponovnem dajanju v obtok, bodo na bančnih okencih z gotovino lahko manipulirali le strokovno usposobljeni uslužbenci. Zato so banke do konca leta 2008 zagotovile, da so se vsi delavci, ki manipulirajo z gotovino,

usposobili za prepoznavanje pristne in primerne gotovine ter na osnovi uspešno opravljenega usposabljanja prejeli licenco oz. certifikat.

Potrebne aktivnosti:

- Redno usposabljanje zaposlenih glede preverjanja pristnosti in primernosti evrogotovine
Nosilec: banke, IC ZBS (izobraževanje) in BS (nadzor)
Stalna naloga za nove delavce
- Tehnična opremljenost bank z napravami za obdelavo, ki bodo testirane s strani NCB (BS)
Nosilec: banke
Rok: do 1.1.2009, po 1.1.2009 pa stalna naloga
- Sodelovanje z BS in NCC (nacionalni center za ponaredke)
Nosilec: banke in BS
Rok: stalna naloga
- Zadostno obveščanje strank, naj bodo pozorne na zaščitne elemente evrobankovcev
Nosilec: banke, BS
Rok: stalna naloga

4.2.3 Poročanje podatkov o preverjanju pristnosti in primernosti evrobankovcev

Depotne banke morajo dnevno spremljati usklajenost evidence evrobankovcev v depozitu z dejanskim stanjem in BS takoj obvestiti o vsakem morebitnem odstopanju.

Na podlagi Zakona o Banki Slovenije in 15. člena Sklepa o preverjanju pristnosti in primernosti evrobankovcev ter njihovem ponovnem dajanju v obtok, je BS izdala Navodilo o poročanju podatkov o recikliranju evrobankovcev (v nadaljevanju: navodilo). To navodilo podrobneje določa način in vsebino poročanja podatkov v zvezi s preverjanjem pristnosti in primernosti evrobankovcev.

Kreditne institucije in profesionalni uporabniki gotovine so v skladu s tem sklepom dolžni poročati BS po načinu, ki je predpisan z navodilom.

4.2.4 Zavedanje o stroških poslovanja z gotovino

Zavedanje o stroških poslovanja z gotovino v primerjavi z ostalimi plačilnimi instrumenti - na nivoju bank, trgovcev na drobno in potrošnikov.

V BS in v poslovnih bankah se zavedamo stroškov poslovanja z gotovino, zato tudi razmišljamo o reorganizaciji samega depotnega poslovanja. Vse aktivnosti na področju gotovinskega poslovanja potekajo v smeri centralizacije izvajanja gotovinskih storitev. Ocenjujemo, da bo največji pritisk na zniževanje stroškov sprožila ekonomija obsega.

Na nivoju države se v skladu z zahtevami SEPA odvijajo aktivnosti, ki bodo strankam omogočile izbiro cenovno bolj ugodnih plačilnih instrumentov. Predvsem spodbujanje strank k uporabi alternativnih negotovinskih plačilnih sredstev (kartice, debetna in kreditna plačila, direktne bremenitve) je eden od načinov za zmanjševanje stroškov.

4.2.5 Izobraževanje strank na temo prepoznavanja ponaredkov.

Usposabljanje o primernosti in pristnosti evrobankovcev se je v Sloveniji pričelo pred uvedbo evra leta 2007, poteka pa tudi še danes. Pred uvedbo evra je Banka Slovenije organizirala izobraževanja za javnost, prav tako pa so potekala tudi izobraževanja za trgovce in banke. Na podlagi dogovora s posamezno banko so izobraževanja še vedno organizirana za banke, med trgovci pa za tovrstno izobraževanje ni več zanimanja. Posamezno izobraževanje se zaključi s preizkusom znanja. Izobraževanje poteka na podlagi gradiv Evropske centralne banke.

4.2.6 Zaščita bankovcev - poročilo o napravah za zaščito evrobankovcev (npr. obarvani bankovci, transport gotovine)

BS do sedaj nima veliko izkušenj z napravami, ki obarvajo evrobankovce.

4.2.7 Pričakovane spremembe

Poudariti je potrebno, da imamo v Sloveniji ustrezen tako obstoječi sistem oskrbe z gotovino preko depotnih bank, kot tudi model procesiranja gotovine. S ciljem še večje racionalizacije poslovanja z gotovino in zagotavljanja konkurenčnosti tujim ponudnikom gotovinskih storitev, obstaja realna možnost, da bo potrebno v Sloveniji v prihodnje zmanjšati število depotnih bank.

Z izvedbo aktivnosti, predstavljenem v nacionalnem planu, bodo izpolnjena glavna načela Okvirja SECA, med drugim tudi sprejetje oz. izpolnjevanje standardov, ki so bili potrjeni na plenarnem zasedanju EPC v juniju 2004, kot npr.

- standard oziroma skupna definicija t.i. primernih in neprimernih evrobankovcev za nadaljnji obtok,
- standard o pakiranju evrobankovcev in evrokovancev (potrebno ga bo upoštevati v vseh članicah, saj trenutno poteka različno pakiranje v posameznih članicah);
- standard - varnostne zahteve za področje prevoza;
- standard - preskusni postopek / merila za naprave za ravnanje z gotovino;
- standard za sisteme uničevanja gotovine.

Ljubljana, 8.11.2011

Pripravila: delovna skupina ZBS za SEPA gotovino
Združenju bank Slovenije